

l'Abellerol

Resultats preliminars de l'estudi sobre la hivernada de la gavina vulgar a la ciutat de Barcelona

Durant tres hiverns consecutius, des de 2009 a 2011, s'han marcat gavines vulgars al Zoo de Barcelona utilitzant anelles de lectura a distància que han proporcionat informació sobre els seus desplaçaments, ritme d'activitat diària i ecologia durant l'hivern.

Raul Aymí

Al'hivern, la gavina vulgar *Chroicocephalus ridibundus* és una de les espècies d'ocells silvestres més abundants que freqüenten el Zoo de Barcelona i, per extensió, també els parcs de la ciutat i el port. Es tracta d'una espècie migratòria que es pot veure gairebé durant tot l'any, especialment a la costa, però a l'interior de la ciutat no s'observa fins al mes de juliol i agost i el contingent hivernal no és abundant fins a final de setembre i octubre. Els ocells que passen l'hivern a Barcelona generalment hi romanen almenys fins al març amb observacions encara al març i abril, però

molts d'aquests individus més tardans no són ocells que han passat l'hivern a Barcelona, sinó exemplars en trànsit des d'altres localitats i en migració cap al nord i nord-est d'Europa.

El retorn cap als territoris de nidificació es detecta a partir del mes de març i la migració és força ràpida.

La població hivernant al Zoo sembla que es troba en davallada constant en els darrers anys i s'hi estima un contingent al voltant d'uns 300 exs. entre el Parc Zoològic i Parc de la Ciutadella. Les majors concentracions es detecten els dies més freds del mes de desembre i gener quan els ocells s'apleguen

Sumari

Editorial

La crisi econòmica afecta l'anellament d'ocells 2

Notícies 3

- Nou Atlas dels ocells d'Europa
- Barcelona acollirà una trobada internacional de l'Atlas dels ocells d'Europa
- Ocells als horts

Resultats preliminars de l'estudi sobre la hivernada de la gavina vulgar a la ciutat de Barcelona 4

Novetats avifaunístiques

- Crònica Ornitològica Març – Juliol 2012 9
- Segona citació per a Andorra del boscaler pintat gros (*Locustella naevia*) en el marc del programa Sylvia de l'ICO 12

Novetats bibliogràfiques

- *El Libro de las Rapaces* 13
- *Manual de conservación y manejo del hábitat del urogallo pirenaico* 14

Obituari

- Alberto Soria Martínez 15

Agenda 16

per menjar vora les dependències dels pingüins.

Els 132 exemplars anellats fins ara han generat un total de 871 lectures la majoria al mateix Zoo o a Barcelona, ja que mostren una alta fidelitat pels mateixos llocs any rere any. No obstant això, també se n'han obtingut observacions a 12 països europeus: Letònia, França, Polònia, Holanda, Alemanya, Suïssa, Lituània, Hongria, Àustria, Dinamarca, Regne Unit i Romania.

l'Abellerol

Butlletí de contacte de
l'Institut Català d'Ornitologia

núm. 46
hivern 2012-2013

Comitè Editorial

Raül Aymí, Jordi Domènech,
Gabriel Gargallo, Santi Mañosa

Col·laboradors

L.Bencé, E.Carrera, J.Dalmau,
P.Josa, A.Mascarell, M.Olivé,
A.Petit, C.Santana

Disseny i maquetació

Lluc Julià

Edita

Institut Català d'Ornitologia
Museu de Zoologia
Passeig Picasso, s/n
08003 Barcelona

C/ Girona, 168, ent. 5a
08037 Barcelona
Tel.: 93 458 78 93

Correu electrònic: ico@ornitologia.org
Pàgina web: www.ornitologia.org

Junta Directiva

President: Santi Mañosa

Sotspresident: Lluís Brotons

Secretari General: Jordi Domènech

Tresorer: Vittorio Pedrocchi

Vocals: Joan Aymerich, Gerard Bota,
Carles Carboneras, Pere Cortinas,
Jacob González-Solís, i Xavier Tomàs.

e-mail: junta@ornitologia.org

L'Institut Català d'Ornitologia (ICO) és una entitat constituïda amb la finalitat de promoure l'estudi i seguiment de les poblacions d'ocells que nien, migren o hivernen a Catalunya, així com de fomentar la seva conservació.

© 2013 Institut Català d'Ornitologia
Dipòsit Legal: 12371-01
ISSN: 1579-3400
Impressió: Aura Digit

Les opinions dels autors de les col·laboracions que apareixen en aquest butlletí corresponen exclusivament al seu criteri personal, excepte les que siguin en el seu caràcter de directius de l'ICO.

EDITORIAL

La crisi econòmica afecta l'anellament d'ocells

L'any 2012 vàrem patir greus problemes en el subministrament d'anelles de l'Oficina de Espècies Migratorias (OEM), que depèn del Ministerio de Medio Ambiente. L'OEM va tancar a principi de 2012 i encara no ha reobert a causa de problemes econòmics i retallades de la crisi econòmica actual. Davant d'aquesta situació d'incertesa, l'ICO va buscar solucions, d'una banda per disposar d'anelles per satisfer les necessitats dels anelladors durant l'any 2012 i, per altra, per afrontar l'any 2013. Aquesta solució passava també per recuperar les gestions i funcionalitats bàsiques d'una oficina d'anellament i, sobretot, la més important: la tramesa i recepció eficient de les dades.

Després de valorar avantatges i inconvenients, l'ICO va arribar a un acord per utilitzar anelles d'ARANZADI, un remitent reconegut per EURING i en ple funcionament que permet resoldre tots els problemes abans esmentats. ARANZADI és el nom del Museu de Ciències Naturals amb seu a Donostia i que va ser el primer a fabricar anelles a nivell estatal, ja l'any 1949.

Estem satisfets per aquest acord, que ha permès el manteniment de la activitat amb certa normalitat, alhora que hem recuperat les prestacions inherents a una central d'anellament. Els problemes de l'OEM posen de manifest, però, la necessitat de desenvolupar l'anellament seguint criteris d'eficàcia i qualitat científica. Des de l'ICO hem fet molt per avançar en aquesta línia gràcies al suport continuat de la Generalitat i dels mateixos anelladors. Des de 2003 disposem d'un banc de dades 100% informatitzat, uns estàndards d'anellament ben definits, un ampli canal de difusió de la informació (el SIOC) i un conjunt de projectes de seguiment homologats a nivell continental en el marc dels qual es marquen més del 50% de tots els ocells anellats a Catalunya.

L'anellament només es pot desenvolupar en un marc estrictament científic i metòdic, és a dir, d'optimització de la feina i de la gestió i l'ús de la informació. L'actual crisi econòmica no fa més que accentuar una necessitat que sempre ha estat molt present per a l'ICO.

Ara toca, doncs, seguir aprofundint en aquest línia. És per això que aquest any treballarem intensament per acabar de polir el marc de treball en què es desenvolupa la pràctica de l'anellament a Catalunya. I ho farem, essencialment, mirant de millorar i/o establir nous mecanismes que ens permetin vehicular encara més l'anellament a través de projectes de recerca i, en definitiva, optimitzant encara més l'ús i la vàlua de les dades d'anellament.

Queda encara pendent una solució definitiva pel que fa a les pròpies anelles. L'acord amb ARANZADI ens ofereix una solució provisional, però el futur passa per la implementació d'un remitent propi totalment funcional i degudament integrat a nivell estatal i internacional. Per això, continuarem treballant per aconseguir el suport i l'entesa entre la Generalitat de Catalunya, EURING i la resta d'institucions dedicades a l'anellament científic d'ocells de Catalunya, Espanya i Europa.

NOTÍCIES

Nou Atlas dels ocells d'Europa

L'European Bird Census Council (EBCC) ha decidit impulsar un segon Atlas dels ocells d'Europa a partir de les dades que es generin entre 2013 i 2017.

El primer, publicat l'any 1997, ha representat una de les fites més destacades de l'ornitologia europea i una font de dades extraordinàriament valuosa per als científics. Aquest nou Atlas es construirà a partir dels atles o altres dades ornitològiques equivalents que es generin a nivell nacional entre 2013 i 2017, amb la idea de publicar els resultats el 2020 (vegeu www.ebcc.info/new-atlas.html).

Es tracta d'un projecte molt ambiciós que, tot i arribar en un moment de crisi generalitzada al continent europeu i amb uns recursos per ara força limitats, ja comença a caminar. Recentment, els membres de l'Atlas Steering Committee de l'EBCC han decidit que diferents organitzacions s'encarreguin de desenvolupar el projecte. L'ICO s'encarregarà de les qüestions metodològiques del projecte, mentre que la Societat Ornitològica txeca actuarà de punt de contacte per als coordinadors nacionals. La nostra entitat, per tant, hi té un paper destacat.

Ara encara és d'hora, però quan els diferents aspectes tècnics es vagin definint els ornitòlegs catalans podrem participar en un projecte que s'estendrà des dels Urals fins a les illes Açores.

Barcelona acollirà una trobada internacional de l'Atlas dels ocells d'Europa

El Museu Blau serà la seu d'una trobada internacional que es farà a Barcelona per avançar en l'elaboració d'atles ornitològics en diversos països europeus.

En el context del nou Atlas dels ocells d'Europa i del paper de la nostra entitat en el projecte, els dies 20-22 de març de 2013 es realitzarà una trobada internacional per avançar en l'elaboració d'atles ornitològics en països europeus on no hi ha molta experiència en la realització d'aquest tipus d'atles. La trobada rep el valuós suport de la Generalitat de Catalunya i del Museu de Ciències Naturals de Barcelona i es realitzarà al Museu Blau, on es preveu que hi assisteixin representants de les entitats ornitològiques de bona part del continent.

Ocells als Horts

L'ICO ha iniciat un projecte de *Crowdfunding*, una iniciativa finançada a través de petites aportacions que també es coneix com a *microfinançament col·lectiu*.

Aquesta aventura s'ha iniciat conjuntament amb la *cooperativa Tarpuna*, que fa temps treballa perquè espais en desús esdevinguin finques agrícoles, en el marc de l'agricultura ecològica, per donar oportunitats de formació i llocs de treball a persones amb risc d'exclusió social o amb necessitats d'inserció laboral (*Horts Socials*).

Dins aquest context, l'ICO estudiarà l'impacte sobre l'avifauna d'aquest canvi d'ús del sòl i com se succeeixen les poblacions d'ocells en aquest procés de recuperació d'un espai agrícola.

La recaptació dels donatius per a finançar el projecte s'han fet mitjançant

el portal web www.goteo.org, el qual ha resultat ser tot un èxit i un clar exemple de la solidaritat del nostre col·lectiu. Amb 40 dies es van recaptar 4.240€, que és el pressupost mínim necessari per iniciar el projecte, de la mà de més de 70 persones que van aportar des de 10 a 250€, o bé oferint la seva ajuda en tasques de traducció i maquetació del material del projecte.

Cada participació ha estat recompensada amb un retorn per part del projecte. Una visita a l'Hort Social per descobrir els valors ornitològics de la zona, o un exemplar de l'Atlas dels ocells de Catalunya a l'hivern 2006-2009 en són un exemple.

Raül Aymí

Actualment, la fase de captació de fons a través del portal www.goteo.org s'ha tancat, i arriba gairebé als 4.600€. Més enllà del 25 de gener, i al llarg dels 3 anys que durarà el projecte, els donatius es podran fer a través del web de l'ICO (http://www.ornitologia.org/news/ca_ES/2013/01/21/0003/ocells-als-horts), i es podran rebre igualment els retorns que ofereix el projecte per a tots els seus cofinançadors. Cada esforç, petit o gran, compta!

Tota la informació del projecte la trobareu a <http://goteo.org/project/horts-socials-i-aus?lang=ca>

REPORTATGE

Resultats preliminars de l'estudi sobre la hivernada de la gavina vulgar a la ciutat de Barcelona

Es presenten els resultats preliminars del projecte de marcatge i seguiment de la població hivernant de gavina vulgar a la ciutat de Barcelona. Durant tres hiverns consecutius, des de 2009 a 2011, s'han marcat 132 individus al Zoo de Barcelona utilitzant anelles de lectura a distància que han proporcionat informació sobre els seus moviments i ecologia hivernal.

Al'hivern, la gavina vulgar *Chroicocephalus ridibundus* és una de les espècies d'ocells silvestres més abundants que freqüenten el Zoo de Barcelona i, per extensió, també els parcs de la ciutat i el port. Es tracta d'una espècie migratòria que es pot veure gairebé durant tot l'any, especialment a la costa, però a l'interior de la ciutat no s'observa fins al mes de juliol i agost i el contingent hivernal no és abundant fins a finals de setembre i octubre. Els ocells que passen l'hivern a Barcelona generalment hi romanen almenys fins al març amb observacions encara al març i abril, però molts d'aquests individus més tardans no són ocells que han passat l'hivern a Barcelona, sinó exemplars en trànsit des d'altres localitats i en migració cap al nord i nord-est d'Europa.

Com la resta de gavines, la gavina vulgar s'endinsa a la ciutat per aprofitar el menjar disponible ja que a l'hivern depèn molt de fonts d'alimentació antròpiques. Al Zoo s'alimenta del menjar dels ocells establats i aprofita especialment l'aliment (peix) a les dependències dels pingüins i també menjar granulat (tipus pinso) i/o pa que troben arreu del parc. D'altra banda, a l'interior de la ciutat treuen avantatge del microclima més benigne que ofereix la ciutat davant les gelades o els rigors hivernals i també per l'existència d'un menor nombre de predadors potencials.

Fora del Zoo les gavines vulgars visiten les fonts i llacs artificials de parcs com la Ciutadella, Diagonal Mar, Espanya Industrial o el port. En aquests parcs

El moment en què es dona menjar als pingüins és quan hi ha major activitat, ja que llavors les gavines s'apropen molt i es poden fer lectures dels ocells anellats.

aprofiten tota mena de menjar i deixalles que troben, especialment restes de pa de la mainada o de visitants que hi passen el dia.

L'any 2009 el Zoo i l'Institut Català d'Ornitologia van posar en marxa un projecte de captura i marcatge d'aquesta espècie a fi i efecte de conèixer diverses variables: quins moviments efectuen? Quin és l'origen de les gavines rialleres que passen l'hivern al Zoo? Quins parcs de la ciutat visiten? Quina és la fenologia del pas i de la hivernada? Tots aquests interrogants són l'objectiu del treball que ens ocupa i aquí n'exposem els resultats preliminars.

Material i mètodes

Les captures es van fer en una gran gàbia metàl·lica que ocupava l'illa on estaven situats antigament els lèmurs. Aquesta gàbia-trampa era de fet un recinte molt gran amb dues portes laterals una de les quals estava oberta de forma permanent i es podia tancar de forma mecànica amb un cable que alliberava els passadors que la subjectaven. Diàriament s'hi posava menjar, especialment peix, per acostumar els ocells que entressin dins de la gàbia. Durant l'hivern 2011-2012 també es van capturar uns pocs exemplars amb una xarxa de terra i es van fer proves amb llaços que van tenir poc èxit.

De cada ocell capturat s'obtenien unes dades bàsiques com són edat, sexe, mida de l'ala, pes, greix, estat de l'ocell. Cada ocell es va marcar amb una anella metàl·lica i una de plàstic de color blau fosc amb un codi de color blanc de quatre dígitos que comença amb la lletra N i que es pot llegir a distància. L'anella metàl·lica serveix per individualitzar cada ocell de per vida, mentre que la de plàstic té una durada més limitada i serveix per identificar cada exemplar sense necessitat de capturar-lo de nou. Així, amb l'ajuda d'uns prismàtics o d'un telescopi és possible conèixer els moviments de cada ocell i els anys que viuen.

El marcatge de les gavines vulgars amb anelles de lectura a distància es va anunciar oportunament al butlletí electrònic de l'ICO i també directament parlant amb ornitòlegs que es mouen per la ciutat de Barcelona. Totes les observacions d'ocells marcats s'incorporen a la pàgina de marques especials:

<http://marques.ornitologia.org>

El projecte també es va anunciar als ornitòlegs europeus a través de la pàgina web de referència sobre aquests projectes a cura de Dirk Raes (Bèlgica): www.cr-birding.be

A banda dels marcatges, es van fer visites regulars a zones de concentració de gavines com són el llac del Parc de la Ciutadella, el Parc Diagonal Mar, el Parc de l'Espanya Industrial i el port de Barcelona.

Resultats

Durant tres hiverns consecutius (2009-10, 2010-11 i 2011-12), des del mes de novembre al març, es van capturar un total de 132 exemplars, 97 l'hivern 2009-10, 15 durant 2010-11 i 20 individus l'hivern 2011-12. Al seu torn, aquests anellaments han generat un total de 871 lectures (fins a finals de març de 2012). La migració prenupcial, alguns anys com el 2010, aparentment va ser força ràpida ja que el dia 10 de març hi havia unes 150 gavines vulgars al llac del parc de la Ciutadella i una setmana més tard ja

Mapa dels avistaments de gavina vulgar marcadges al Zoo de Barcelona amb anelles de lectura a distància durant el període 2009-2012. Els símbols (triangles) de color indiquen l'època d'observació: verd (tardor), vermell (estiu), blau cel (hivern), i groc (primavera). Les observacions es reparteixen per 12 països en una àmplia zona des de Dinamarca, Letònia i Lituània pel nord, França a l'oest i Romania a l'est. Dintre de la península Ibèrica l'observació més meridional és a València.

Al Parc de la Ciutadella s'han atret les gavines amb pa per així poder llegir les anelles dels exemplars marcats.

no n'hi quedava cap.

La fenologia de l'espècie es coneix prou bé gràcies al seguiment dels ocells anellats. Les primeres gavines arriben després de la nidificació, ja durant la segona quinzena de juny, però l'observació més primerenca dels ocells anellats al Zoo no és fins al 6 de juliol (NB92). Aquests ocells tan primerencs normalment només es veuen uns pocs dies i ja no es tornen a detectar més; presumiblement migren més cap al sud. Hi ha una arribada constant de gavines des de la segona quinzena d'agost, tot i

que el gruix d'hivernants no arriba fins al setembre i octubre i algunes no es detecten fins als mesos de desembre, gener i febrer. El retorn cap als territoris de nidificació es detecta a partir del mes de març i la migració és força ràpida. Alguns exemples: la gavina NB67 observada al Maremàgnum de Barcelona el dia 09/03/12 va ser detectada 6 dies més tard (15/03/12) a Hongria a 1.352 km. Un altre exemplar, la gavina NB12 s'havia observat per darrer cop al Zoo l'11/03/12 i es va detectar 7 dies més tard a Silèsia, Polònia, a 1531 km. Un

REPORTATGE **Resultats preliminars de l'estudi sobre la hivernada de la gavina vulgar a la ciutat de Barcelona**

altre cas seria la gavina NB62 que en 9 dies va cobrir 2.350 km fins arribar a Riga, la capital de Letònia. Dintre d'un mateix hivern les gavines poden fer moviments més o menys llunyans. Per exemple, l'exemplar NB21 anellat al Zoo el 18 de desembre de 2009 es va trobar 37 dies més tard (24 de gener de 2010) al port de Blanes, i 100 dies després (28 de març de 2010) estava en un abocador de Quart de Poblet, prop de València. També hi ha algun cas atípic d'individus presumiblement no reproductors que s'observen durant la primavera en plena època de reproducció com l'ex. NC07 observat el 05/05/10 al riu Besòs i el 20/05/10 al Parc Diagonal Mar.

La població hivernant al Zoo sembla que es troba en davallada constant en els darrers anys i s'hi estima un contingent al voltant d'uns 300 exs. entre el Parc Zoològic i el Parc de la Ciutadella. Les majors concentracions es detecten els dies més freds del mes de desembre i gener, quan els ocells s'apleguen per menjar vora les dependències dels pingüins. Val a dir que els censos realitzats en la dècada dels setanta del segle passat donaven xifres molt més altes, com ara els 1.675 exemplars censats el 29/12/76 (Puigcerver & Rodríguez-Teijeiro 1984).

Els ocells anellats al Zoo són principalment adults (46%), seguits dels ocells de primer any (36%) i els de segon any (18%).

Els 132 exemplars anellats fins ara han generat un total de 871 lectures (fins a finals de març de 2012) i només un 21% dels individus (n= 28) no s'han tornat a observar més després de l'anellament. La resta de les gavines es van observar de forma variable d'entre un sol cop fins a 51 vegades en l'exemplar més observat (NC18).

En el moment de redactar aquest treball, s'han rebut 56 observacions llunyanes (fora de l'àmbit de Barcelona) d'un total de 28 exemplars observats a 12 països europeus: Letònia (13), França (11), Polònia (7), Holanda (7), Alemanya (7), Suïssa (3), Lituània (2), Hongria (2),

El recinte dels pingüins és el millor lloc per fer lectures de les gavines anellades perquè estan molt prop.

Àustria (1), Dinamarca (1), Regne Unit (1) i Romania (1).

D'altra banda, durant les visites al llarg dels parcs de Barcelona s'han pogut llegir un total de 42 anelles metàl·liques de 16 individus diferents (alguns exemplars es van llegir diverses vegades). Aquests exemplars havien estat anellats a Suïssa, Bèlgica, República Txeca, Eslovàquia i Polònia. A aquests ocells cal sumar l'observació d'un individu amb anella blanca i codi Y225 que s'havia anellat a Sèrbia, un amb anella groga i codi K142 anellat a Estònia, dos exemplars amb anella vermella anellats a Hongria, dos amb anella blanca de Polònia i la captura d'un ocell portador d'una anella francesa.

Totes aquestes dades preliminars aporten informació detallada sobre la procedència dels ocells que hivernen a la ciutat amb un predomini d'ocells procedents del centre i est d'Europa. Tot i això, sembla que durant la hivernada hi ha una barreja d'individus de diverses poblacions incloent exemplars d'Escandinàvia, centreeuropeus i també probablement ocells locals que es mouen per la costa.

Aquest estudi ha permès constatar que la gavina vulgar mostra una alta fidelitat any rere any. En aquest sentit, cal desta-

car un ocell jove anellat el desembre de 2005 i observat al port de Barcelona el març de 2010 (anella metàl·lica llegida amb telescopi). La taxa de retorn dels ocells marcats un hivern amb anelles de lectura a distància i que es tornen a observar en hiverns successius està en el 46% per als ocells anellats el 2009-10 i del 53% per als anellats el 2010-11. Així mateix en el segon hivern després de l'anellament s'ha obtingut un retorn del 32%.

A banda d'aquests ocells que retornen cada any al mateix lloc, coneixem almenys quatre exemplars que no han tornat a Barcelona en hiverns successius i que s'han observat més al nord. Tres d'aquestes gavines s'han observat a França en ple hivern (una al centre de París) i la quarta a Holanda. També sabem d'algun altre cas particular com l'exemplar NB92, anellat al Zoo el febrer de 2010, que no s'ha observat més al Zoo però els dos hiverns següents ha estat present al port de Vilanova i la Geltrú.

En els pròxims hiverns esperem recollir més dades sobre taxes de retorn i moviments. Per obtenir aquesta informació hi tenen un paper cabdal les dades que proporcionen els observadors que visiten els parcs de la ciutat. Recordem que a la pàgina web de marques es-

pecials disponible des de la pàgina de l'ICO podreu veure l'historial complet de cada individu un cop hi entreu les vostres lectures.

Agraïments

Aquest estudi és fruit d'un conveni de col·laboració entre el Zoo de Barcelona i l'Institut Català d'Ornitologia. Aquest estudi no s'hauria pogut portar a terme sense l'ajuda de diverses persones de l'*staff* del Zoo, els quals d'una manera o altra han rebut i han atès de bon grat les nostres demandes, especialment Lluís Colom, Miquel Trepal, Rafael Cebrian, Joaquim Lacueva, Marta Sanmartín, Miquel Sierra, Camil Iriondo, Carlos Lemkhun, Josep Colell, Gemma Palencia, Darío Fernández i altre personal que han ajudat en l'anellament dels ocells. Diversos companys de l'Institut Català d'Ornitologia han participat en la tasca de captura i marcatge entre els quals cal esmentar Xavier Tomàs, Oriol Baltà i Marc Anton. També hem rebut ajuda de membres del grup Parus i estem en deute amb Àngel Fernández, Jordi Rodríguez, Ignasi Toranzo i Sergio Hernández pels seus consells i assessorament en la xarxa de terra. Diversos col·laboradors de l'ICO han passat hores i hores darrere les gavines o ajudant en l'anellament com Alazne Díez o l'Aida López. Finalment cal agrair la feina feta per tots els aficionats i voluntaris de Catalunya i d'arreu Europa que han comunicat l'observació d'exemplars marcats. En especial, cal esmentar les dades facilitades per Ricardo Ramos del Parc Diagonal Mar.

Bibliografia

Cantos, F.J. 2009. Gaviota reidora (*Larus ridibundus*). In Molina, B. (ed.). *Gaviota reid ora, sombría y patiamarilla en España. Población en 2007-2009 y método de censo*. Pp. 17-32. Madrid: SEO/BirdLife.

Cantos, F.J., Fernández, A. & Hernández, F. 1994. Evolución y algunos parámetros de la población invernante de gaviota reidora *Larus ridubundus* en Madrid (España central). *Butlletí del*

Al parc de la Ciutadella, gavines i coloms competeixen per les restes de menjar que deixen els nens i altres visitants.

Imatge de la xarxa de terra amb algunes gavines capturades i un martinet blanc *Egretta garzetta*.

Grup Català d'Anellament 10: 25.31.

Clarabuch, O. (ed.). 2011. *Anuari d'Ornitologia de Catalunya. 2009*. Barcelona: Institut Català d'Ornitologia

Garcia, J. 2012. *Els ocells silvestres al Zoo de Barcelona*. Bellaterra: Lynx Edicions.

Gutiérrez, R. 2011. Gavina riallera *Chroicocephalus ridibundus*. In Herrando, S., Brotons, L., Estrada, J., Guallar, S. & Anton, M. (eds.). *Atles dels ocells de Catalunya a l'hivern 2006-2009*. Pp. 304-305. Barcelona: Institut Català d'Ornitologia / Lynx Edicions.

Herrando, S., Brotons, L., Estrada, J., Guallar, S., & Anton, M. 2010. *Atles dels ocells de Catalunya a l'hivern 2006-2009*. ICO/Lynx Edicions, Barcelona.

Puigcerver, M. & Rodríguez-Teijeiro, J. D. 1984. Relationships between some activity variables and census in the Black-headed Gull (*Larus ridibundus*) in regard to certain meteorological parameters. *Misc. Zool.* 8: 225-235.

REPORTATGE **Resultats preliminars de l'estudi sobre la hivernada de la gavina vulgar a la ciutat de Barcelona**

On observar i llegir anelles de gavines vulgars a Barcelona

Parc de l'Espanya Industrial. Les gavines utilitzen aquesta zona al voltant de Sants bàsicament per banyar-se. És difícil fer lectures sense atreure-les amb menjar, ja que poques es posen fora de l'aigua (algunes ho fan a l'hotel de l'estació de Sants i en fanals de la plaça dels Països Catalans). En general és un lloc on hi pot haver uns 100-150 individus i les lectures sovint són escasses.

Parc de la Ciutadella. La zona de la font (3) és escassa en rendiment (molt transitada). Un dels punts més productius és la plaça-illa (2), ja que és més tranquil·la i està a tocar de les barques on descansen molts individus. Els punts 4 i 5 també són interessants per atreure els individus que hi ha els edificis dels voltants. El punt 1 és també molt bo si no hi ha massa gent, ja que hi ha espai perquè es formi un grup gran si tires pa.

Port de Barcelona. Potser és el millor lloc de Barcelona per observar gavines vulgars, ja que és un lloc on estan acostumades que els donin de menjar i, a més, és molt gran, tot possibilitant la presència de diferents grupets. Dins del port hi ha un parell d'esplanades (1 i 2) on els ocells poden descansar sense ser molestats. El punt 1 només va bé en comptades ocasions, ja que en aquell moll hi ha força activitat de vaixells de passatgers. El 2 és molt bo i, si s'hi tira pa, molts dels individus vénen amb l'avantatge que ningú els espanta.

Al voltant de la Rambla de Mar i el Maremàgnum (punts 3, 4 i 5) són punts bons per atreure petits grupets de fins a 30 individus. Aquí el problema és que hi circula força gent i si es crea un petit grup de gavines cridaneres, de seguida vénen curiosos. Moltes vegades hi ha gent que els hi tira pa i això facilita les coses. La zona on hi ha el punt 5 acostuma a ser molt més tranquil·la (just davant hi ha el moll de pescadors). Les places d'aquesta zona també són tranquil·les i els ocells s'esperen a les façanes de l'Aquàrium i del Maremàgnum.

Parc de Diagonal Mar. En aquest lloc hi ha unes estructures metàl·liques on gairebé sempre s'hi aturen entre 100 i 200 gavines vulgars. Aquí es poden fer lectures sense necessitat de tirar menjar ja que estan a la vista. El problema d'aquest lloc és que en els darrers tres anys dessequen el llac al gener i febrer i llavors els ocells ja no hi van. Ocasionalment s'han detectat màxims de fins a 500 gavines, la majoria rialleres i gavians. Les quantitats més baixes són en dies de força vent o quan hi ha destorbs per la gent. Un altre problema és quan hi ha molts gavians: aquestes es paren als tubs i la majoria de les gavines vulgars s'estan a l'aigua i no es poden llegir les anelles.

Quines dades cal facilitar de les gavines anellades?

Si observeu alguna gavina anellada i la teniu molt prop com per poder fer una fotografia, les fotos són la millor manera d'aconseguir informació fiable dels ocells marcats. En el cas que no pugueu fer una foto, cal anotar les dades següents: espècie (si la sabeu), data, lloc, hora d'observació, color de l'anella, inscripció (és útil saber si s'ha llegit de baix a dalt o a l'inrevés). Podeu enviar totes aquestes dades a l'adreça: ico@ornitologia.org

Tothom que comuniqui observacions rebrà l'història actualitzat de l'ocell observat.

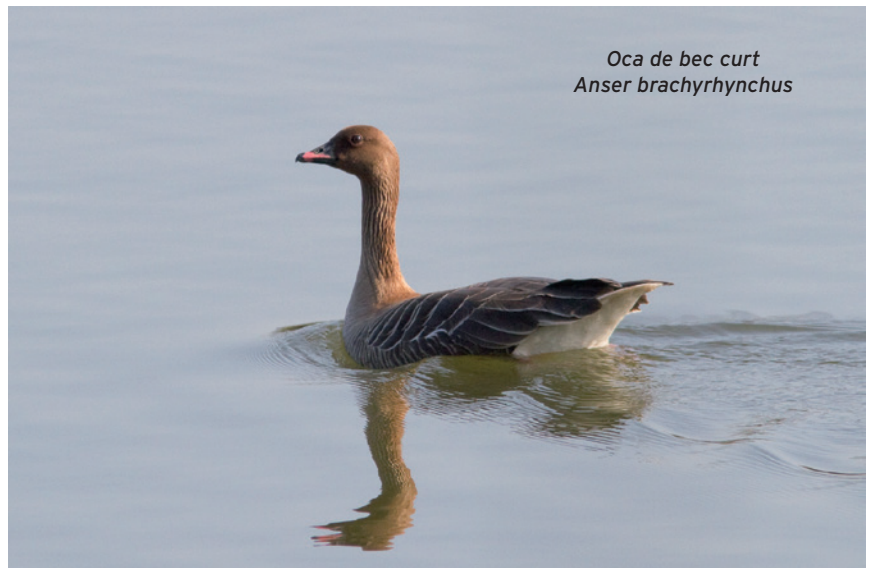
NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

Crònica Ornitològica Març - Juliol 2012

D'aquest període cal destacar la primera observació per a Catalunya d'un mastegatxex de l'Atles a l'Alt Empordà i la segona citació per a Catalunya d'una oca de bec curt a Pals. Altres observacions d'interès són un xarxet alablau al delta del Llobregat, una gavina de Delaware al delta de l'Ebre, dues baldrigues capnegres al cap de Creus i Cadaqués i un repicatalons petit a Osona.

Març

Durant aquest mes encara es van observar algunes de les rareses que havien hivernat a Catalunya la temporada 2011-2012 o que s'havien detectat durant els darrers dies d'hivern. En són exemples especialment les oques i ànecs, com les 4 **oques de collar** *Branta bernicla* presents al Trabucador, delta de l'Ebre, fins al dia 4; el mascle de **morell de collar** *Aythya collaris* al pantà de Camelis fins al dia 22; el **morell buixot** *Aythya marila* dels aiguamolls de l'Empordà fins al dia 20, i la femella de **bec de serra gros** *Mergus merganser* del Ter a Gualta, Baix Empordà, que romandria a la zona fins a l'abril, així com els **cabussos orelluts** *Podiceps auritus* del delta de l'Ebre, amb almenys un exemplar present al Trabucador fins al dia 15. En canvi, les rareses trobades durant el mes de març són poques i es tracta només d'espècies d'aparició anual durant aquest mes. Es van observar tres **cueretes blanques endolades** *Motacilla alba yarrellii*, una el dia 6 a l'estany d'Ivars, 1 a Roquetes el dia 7 i una altra al pont de Mercabarna, Barcelona, el dia 14. Es va anellar un **mosquiter ibèric** *Phylloscopus ibericus* a l'estany de Palau, aiguamolls de l'Empordà, el dia 11, i se'n va observar un altre a la pineda de ca l'Arana, delta del Llobregat, el dia 23, i un altre a la Vidala el dia 24. Durant bona part del mes hi havia dos gavians **argentats de potes roses** *Larus argentatus* al port de Tarragona, on també es van detectar dos **gavians caspis** *Larus cachinnans* el dia 17. Els dies 28 i 29 hi havia una **cornella emmantellada** *Corvus corone cornix* als estanys de les Escoles de Platja d'Aro. Entre els rapinyaires, com

Oca de bec curt
Anser brachyrhynchus

Aleix Comas

ja és habitual, es van observar **voltors negres** *Aegypius monachus* a Boumort, i els **esparvers d'espallles negres** *Elanus caeruleus* fora de la plana de Lleida van ser un exemplar al Solsonès el dia 4, un al Pla de l'Estany el dia 18 i un a l'Alt Empordà el dia 21. D'entre les espècies més comunes, cal destacar el pas de **xarrasclets** *Anas querquedula*, amb el màxim registrat el dia 10 amb estols arreu del territori i amb concentracions de 85 exs. al pantà de Sau, 47 a cal Tet, delta del Llobregat, i 39 a l'estany d'Ivars. Durant aquest mes a la Sèquia Major, al Tarragonès, hi havia fins a 3 **morells xocolaters** *Aythya nyroca*, un altre a l'estany d'Ivars i dos al delta del Llobregat, i a banda d'alguns **ànecs foscos** *Melanitta fusca* al Delta de l'Ebre, n'hi havia un a Torroella de Montgrí. Entre el 18 i el 21 destaquen 3 observacions de **bitó** *Botaurus stellaris* al Pla de l'Estany, les úniques de la primavera fora dels deltes

de l'Ebre i del Llobregat, els aiguamolls de l'Empordà, la Sèquia Major i l'estany d'Ivars. Al Vallès Oriental es van albirar 14 **capons reials** *Plegadis falcinellus* el dia 1, i en el conjunt de Catalunya es van veure almenys 6 **cigonyes negres** *Ciconia nigra*. Aquest mes també es van detectar **flamencs** *Phoenicopterus roseus* desplaçant-se sobre el Vallès Oriental. De les més de 100 observacions de **polla pintada** *Porzana porzana* destaquen les del Pla de Santa Maria, Alt Camp, i l'embassament del Foix, Alt Penedès, la segona meitat del mes. El dia 4 es va detectar l'estol més gran de **grues** *Grus grus* de la temporada, amb un centenar d'exemplars a Sant Quirze Safaja, al Vallès Oriental. És interessant l'observació al pantà de Sant Antoni, al Pallars Jussà, d'un primer hivern de **gavina menuda** *Larus minutus* els dies 3 i 4, i de dues **gavines cendroses** *Larus canus* de primer hivern del 9 d'aquest mes fins al

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

20 d'abril, que són només una mostra de com una major prospecció a qualsevol zona aporta una gran quantitat de dades destacables. Al mar es van veure **frarets** *Fratercula arctica* al Garraf, al Barcelonès i al cap de Creus, tant des de costa com mar endins. A Camprodon es va veure un **mussol emigrant** *Asio flammeus* el dia 11, en una zona allunyada de les més habituals zones humides o de la plana de Lleida.

Abril

El mes d'abril va començar amb una **cuereta citrina** *Motacilla citreola* als aiguamolls de l'Empordà els dies 1 i 2, seguida d'una **oca riallera grossa** *Anser albifrons* de segon any al Matà, que romandria a la zona des del dia 3 fins al maig. Aquest individu podria ser un dels dos que van hivernar al Parc Natural. També als Aiguamolls, el dia 7 van arribar dos **territs pectorals** *Calidris melanotos* que són l'única observació prenupcial de l'any, d'altra banda ja regulars les darreres primaveres; un dels exemplars es va observar fins al dia 26. El dia 7 va ser l'últim en què es va observar el **bec de serra gros** de Gualta. També a l'Empordà, es va detectar un **becadell gros** *Gallinago media* a l'estany dels Torlits, Sant Climent Sescebes, i un a l'estany Massot, als aiguamolls de l'Empordà, ambdós el dia 3, i el següent va ser al Matà el dia 22, amb un darrer a les Ferreries, al Gironès, el dia 25. Menció a part mereix la **boscarla d'aigua** *Acrocephalus paludicola*, de la qual es van observar fins a 4 exemplars simultanis als aiguamolls de l'Empordà, amb observacions al Matà i a l'estany de Palau entre els dies 4 i 26. Al delta de l'Ebre es va detectar una **gavina de Delaware** *Larus delawarensis* de primer hivern a Deltebre el dia 12, mentre al cap de Creus el dia 14 es va observar una **baldriga capnegra** *Puffinus gravis*. Al delta del Llobregat es va veure un **mosquiter comú siberià** *Phylloscopus collybita tristis* entre els dies 12 i 19, molt prop d'on el dia 26 hi havia un **mosquiter ibèric** i un **capsigrany balear** *Lanius*

Repicalons petit
Emberiza pusilla

Andrés García

senator badius. A part d'aquest darrer, el dia 30 n'hi havia un altre a can Jordà, al Maresme. La **cornella emmantellada** de Platja d'Aro es va observar una altra vegada entre els dies 13 i 15. El dia 15 es va detectar un **rascllet** *Porzana pusilla* a l'illa del Galatxo, Móra d'Ebre. Les úniques observacions d'**arpella pàl·lida russa** *Circus macrourus* corresponen a un mascle a Pedret i Marzà els dies 13 i 15, i un immadur als Fangassos el dia 24, ambdós a l'Alt Empordà. Pel que fa a espècies escasses, el dia 28 al port de Tarragona encara hi havia un **gavià argentat de potes roses**, i fora de les zones habituals de la plana de Lleida es van detectar **esparvers d'espatlles negres** *Elanus caeruleus* al Bages, a l'Anoia i a Osona. Per acabar l'abril, a finals de mes es van donar un seguit d'observacions interessants: a can Dimoni, al delta del Llobregat, va aparèixer un adult de **falcó llaner** *Falco biarmicus* el dia 23, i el mateix dia un **repicalons petit** *Emberiza pusilla* al Raurell, a la plana de Vic, exactament al mateix lloc del primer anellament de l'espècie a Catalunya el desembre de 1990; a Cassà de la Selva es va fotografiar un **papamosques gris balear** *Muscicapa striata balearica* el dia 25, i el dia 30 un mascle de **mastegatxes de l'Atles** *Ficedula speculigera* a Montjoi, Alt Empordà, que s'observaria

també el dia 1 de maig i que constitueix el primer registre de l'espècie a Catalunya i a la península Ibèrica. Als aiguamolls de la Bòbila de Santpedor el dia 28 hi havia un **capó reial**, i a partir del 27 n'hi havia 3 als estanys de Sils. Durant aquest mes es van observar un total de 22 **cigonyes negres** d'entre les quals en destaca l'observació de 7 exemplars al pla d'Esterra, Pallars Sobirà, el dia 16. Durant tot el mes hi havia un immadur de **flamenc** a l'estany d'Ivars, i se'n van escoltar diversos estols en moviment a Riells i Viabrea. El 3 es van veure dos **becplaners** *Platalea leucorodia* a l'estany de Sils. Destaquen les observacions de **rascletons** *Porzana parva* a la Bòbila de Santpedor del 30 de març fins al dia 1, a l'embassament del Foix el dia 4 i a Olèrdola el dia 13. Un cop més, a l'estany d'Ivars, el dia 25 hi havia un **territ tresdits** *Calidris alba*, citació destacable per trobar-se a l'interior, i també cal destacar una **siseta** *Tringa stagnatilis* a la desembocadura de la Tordera el dia 20, que és l'única de la primavera fora de les principals zones humides. El **fumarell negre** *Chlidonias niger* no va resultar abundant, però sorprèn l'observació de 46 individus a l'estany d'Ivars el dia 27. El dia 11 es va fotografiar un **mussol emigrant** al Parc Natural del Montseny, també en una localitat poc

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

habitual, com la del març. Entre el 25 i el 29 es van veure **terrerols vulgars** *Calandrella brachydactyla* a la plana de Vic, al Gironès i al Pla de l'Estany, on són molt escasses en migració, i en canvi aquesta primavera es van observar molt poques **piules gola-roges** *Anthus cervinus*, entre els dia 9 i fins l'1 de maig, bàsicament amb uns pocs exemplars als aiguamolls de l'Empordà, a banda de dues a Caldes de Montbui. El dia 29 es va detectar un **boscaler comú** *Locustella luscinioides* a la Seu d'Urgell, una de les poques observacions de l'espècie en migració fora de les grans zones humides. A partir del dia 12 fins a final de mes i també durant tot el mes de maig es van detectar **mosqueters xiulaires** *Phylloscopus sibilatrix*, bàsicament a localitats litorals.

Maig

Loca riallera grossa dels Aiguamolls es va quedar al parc fins el dia 15, mentre a Pals es va detectar una **oca de bec curt** *Anser brachyrhynchus* des del dia 24 al 30, que és la segona citació de l'espècie a Catalunya (la primera correspon a un ocell caçat al delta de l'Ebre el desembre de 1974). Al delta del Llobregat va aparèixer un mascle de **xarxet alablau** *Anas discors* entre els dies 5 i 9 a cal Tet. També el dia 5 es va observar una **baldriga capnegra** al mar a Cadaqués. Aquest mes destaquen les observacions de limícoles neàrtiques, sempre escasses a la primavera, amb un **territ rogenic** *Tryngites subruficollis* entre els dies 13 i 16 a la Gallinera, als aiguamolls de l'Empordà, i també al mateix lloc una **gamba groga petita** *Tringa flavipes* el dia 17. I encara sense sortir dels Aiguamolls, el dia 15 es va observar un **becadell gros** als Tres Ponts, una de les dues úniques observacions de la primavera. Entre els passeriformes només destaca el **mastegatatxes de l'Atlas** el dia 1 en el seu segon dia d'estada, i un **tallarol de garriga balear** *Sylvia cantillans moltonii* anellat a Canal Vell, al delta de l'Ebre, el dia 8. La **cornella emmantellada** es va veure

Mastegatatxes de l'Atlas
Ficedula speculigera

Albert Burgas

a les basses d'en Coll, al Baix Empordà, des del dia 24 i fins al juny. Una de les observacions més destacables del mes són els 6 **rasclets** vistos als aiguamolls de l'Empordà el dia 26, que denoten com de desaparebuda pot passar aquesta espècie. Els únics rapinyaires destacables, però, són un **voltor negre** a Alfés el dia 27, prou lluny de les zones on s'observen habitualment, i un **esparver d'espalles negres** a Rabós, Alt Empordà. L'únic **morell xocolater** observat durant aquest mes es trobava al delta del Llobregat. Durant aquest mes es van detectar les tres últimes **cigonyes negres** de la primavera. El dia 1 hi havia un **becplaner** al Ter a les Masies de Voltregà, Osona. El dia 9 es va veure el primer **falcó cama-roig** d'una primavera amb poques concentracions importants; destaquen els més de 40 exemplars de la Gallinera, Alt Empordà, del dia 26. A l'embassament d'Utxesa el dia 28 hi havia un **xatrac menut** *Sterna albifrons*, espècie rara a l'interior, mentre que els únics **fumarells alablancs** *Chlidonias leucopterus* detectats van ser 4 exemplars a l'estany d'Ivars el dia 10 i algunes observacions als aiguamolls de l'Empordà entre els dies 13 i el 19. Durant aquest mes es van veure alguns **frarets** al cap de Creus, a Blanes, a Salou i al Barcelonès.

Juny

Durant aquest mes es van fer poques observacions de rareses. El dia 5 es va veure un **voltor negre** als Ports de Tortosa-Beseit, lluny de les zones habituals del Prepirineu lleidetà. Els dies 8 i 9 hi havia un **pelicà rosat** *Pelecanus rufescens* d'origen desconegut als aiguamolls de l'Empordà. A la desembocadura del Llobregat hi havia un **xatrac bengalí** *Sterna bengalensis* el dia 11. La **cornella emmantellada** va romandre a les basses d'en Coll almenys fins al 20 de juny. Finalment, el dia 30 va reaparèixer el **xarxet alablau** del delta del Llobregat, i destaquen fins a cinc **rasclets** detectats als Tres Ponts, als aiguamolls de l'Empordà. El dia 3 es van fotografiar tres **becplaners** a l'estany d'Ivars, i el dia 7 un **xatrac comú** *Sterna hirundo* a l'embassament d'Utxesa, i més tard se'n va veure un altre a Ivars el dia 21. Les úniques citacions de **bosquetes icterines** *Hippolais icterina* de la primavera corresponen a aquest mes: una anellada als aiguamolls de l'Empordà el dia 12 i 2 vistes al delta de l'Ebre entre els dies 24 i 26. Una de les observacions més destacables d'aquest mes va ser la troballa d'un **mosqueter xiulaire** cantant a la Cerdanya el dia 10, tot i que encara es podia tractar d'un exemplar en migració.

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

Juliol

El dia 8 es va fotografiar un **xatrac bengalí** *Sterna bengalensis* al delta del Llobregat, i fins el dia 9 hi havia el **xarxet alablau**. A la Punta de la Banya, al delta de l'Ebre, el dia 14 hi havia una **tórtora senegalesa** *Streptopelia senegalensis*, el 16 un **escuraflacons becfi**

Phalaropus lobatus i el 17 un **territ bec-adell** *Limicola falcinellus*. Durant aquest mes van aparèixer dos **piocs salvatges** *Otis tarda* al Segrià. La primera observació postnupcial de **morell xocolater** va ser el dia 14 a la Sèquia Major. El dia 26 es va detectar un **becplaner** al Ter a Manlleu, Osona. Per a aquest recull es

disposa de més de 40 observacions de **falcó de la reina** *Falco eleonorae*, amb les màximes concentracions aquest mes: 12 a Sant Ferriol, a la Garrotxa, i 15 a Verges, Baix Empordà. A partir del dia 11 s'observaven les primeres **sisetes** en pas postnupcial al Delta de l'Ebre.

MARTÍ FRANCH & RAÜL AYMÍ

Segona citació per a Andorra del boscaler pintat gros (*Locustella naevia*) en el marc del programa Sylvia de l'ICO

Es reporta la captura d'un boscaler pintat gros en una estació d'Andorra adscrita al programa Sylvia en una data força primerenca.

El programa Sylvia de l'ICO no només compta amb un gran nombre d'estacions d'anellament d'ocells amb esforç constant dins el territori català, per exemple a Andorra gràcies al Comú d'Ordino i al Departament de Patrimoni Natural del Govern, des de fa tres anys s'està participant en aquest programa. El 2012 ha començat a funcionar una nova estació ubicada dins el Parc Natural de la Vall de Sorteny. Aquesta estació es troba a 1950 m. L'hàbitat és un prat dallador mesohigròfil i comunitats anàlogues dels estats alpí i subalpí en prats silícicoles i mesòfils. Pel que fa a l'arbrat, els peus corresponen a pi negre (*Pinus uncinata*).

La captura més interessant en el període de reproducció, va ser la d'un jove de boscaler pintat gros (*Locustella naevia*) el 3-VIII, que suposa la segona citació per a l'estat andorrà, la primera en període postnupcial, i la primera per al Parc Natural de la Vall de Sorteny. A Andorra es coneixia una primera i única citació de 2 exs el maig de 2006. Quant a la fenologia, aquesta observació és força primerenca, el 3-VIII, 12 dies abans de la primera citació catalana del 2012 (Josa 2012b). Fa uns anys eren escasses les dades postnupcials del

boscaler pintat gros en l'àmbit pirinenc (vegeu anuaris ICO 1996-2008), majoritàriament eren ocells detectats en fons de valls, vora cursos d'aigua (p.ex. Dalmau 2000); recentment s'han detectat exemplars en zones elevades, en alguns casos en zones de prats (Clarabuch 2009, Bota 2011, Josa 2012, ornitho.cat).

Pere Josa

En el període de nidificació 2012 també es van capturar un total de 77 ocells de 21 espècies. Cal destacar les captures de la família dels fringíl·lids, amb espècies com la llucareta (*Serinus citrinella*), el pinsà borroner (*Pyrrhula pyrrhula*) i el trencapinyes (*Loxia curvirostra*), tot i que la captura més rellevant dins d'aquest grup va ser un mascle de lluer (*Carduelis spinus*) capturat a principis de juny amb una protuberància cloacal pronunciada que indicava la

possible reproducció de l'espècie a la zona. A Andorra, el lluer és un nidificant rar i escàs i no es tenien evidències de la seva possible reproducció al Parc de Sorteny.

Bibliografia

- Bota, G., Giralt, D. i Guixé, D. 2011. Prova pilot d'anellament en un coll de muntanya del Pirineu català. *L'Abellerol* 43:4-6.
- Clarabuch, O. (ed). *Anuari d'Ornitologia de Catalunya 2009*. Barcelona: Institut Català d'Ornitologia.
- Dalmau i Ausàs, J. 2000. *Els ocells del Segre a la Seu*. La Seu d'Urgell: Ajuntament de la Seu d'Urgell i Cooperativa Cadí.
- Dalmau, J. & Josa, P. 2012. *Memòria de resultats de l'estació Sylvia del Parc Natural de la Vall de Sorteny d'anellament d'ocells amb esforç constant. Nidificació 2012*. Memòria de resultats. Biocom S.L.
- Josa, P. 2012. Les campanyes d'anellament dels prats d'Aguiró (Vall Fosca) 2010-2012. In Castilló, J. & Sanz, V. (eds.). *Anuari ornitològic del Pallars Jussà 2010-2011*. Tremp: Estació Biològica del Pallars Jussà. En preparació.

PERE JOSÀ ANGUERA I
JORDI DALMAU AUSÀS
perejosa1982@hotmail.com

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

Lacasa, M. (editor). 2011.

El Libro de las Rapaces

320 pp Editorial Photodigiscoping, S.C.P. Barcelona.

Per què es fan servir verins en determinats vedats cinegètics? Per què la cara de l'aufrany és groga? Com diferenciar l'edat de diferents espècies de rapinyaires mitjançant el plomatge? Com es gestiona la conservació de l'àguila imperial o quines són les claus del preocupant estat de conservació de l'àguila cuabarrada? Aquestes preguntes troben resposta en aquest llibre a través d'un estil directe i entenedor sense renunciar al rigor de les dades científiques.

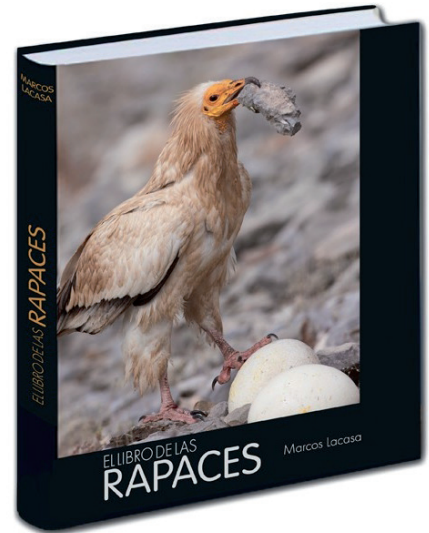
El *Libro de las Rapaces* és una obra coral que compta per a cadascuna de les vint-i-tres espècies amb diversos redactors de textos i revisors escollits entre els especialistes que hi treballen cada dia en aspectes com la biologia de la conservació, el seguiment al camp o la gestió de l'hàbitat. Alhora és una obra d'alt voltatge visual. Les fotos de molts fotògrafs de natura al servei d'una acurada maquetació ajuden a explicar els textos, posen exemples dels diferents plomatges, ens parlen de l'hàbitat de cada espècie i –potser l'aspecte més important– ajuden a fer arribar al lector els aspectes més captivadors d'aquests ocells. Un bon exemple de com fotogra-

fia de natura i conservació poden anar de la mà amb l'únic objectiu de fer visible la natura en general i els ocells en particular a un públic el més ample possible. Però aquest també és un llibre sobre les dificultats que comporta l'estudi i la fotografia dels rapinyaires. Parlem d'espècies amb un llarg historial de persecucions que sovint no ha finalitzat encara i que les fa especialment esquerpes, que en molts casos nien en llocs de difícil accés i que suporten condicions climàtiques difícils per als humans. I malgrat tot això la fascinació que exerceixen sobre algunes persones ha provocat que n'hi hagi que estiguin disposats a suportar condicions difícils i a persistir en la feina tot i els dies d'escassos resultats, ja siguin professionals de la conservació o aficionats a l'observació i la fotografia sense els quals no disposariem de la informació necessària per conservar-les.

Els diferents capítols, un per espècie, s'inicien sempre amb unes explicacions sovint vestides d'experiències personals dels autors sobre diferents aspectes del rapinyaire en qüestió, seguides de textos que ens donen les claus de la seua conservació: gestió de l'hàbitat, dels aportaments de menjar als punts d'alimentació suplementària, reintroduccions, mesures de reducció de la mortalitat, conservació *ex-situ*, etc. Cada capítol es tanca amb

una fitxa resum sobre l'espècie que aporta informació sintètica sobre la distribució, la descripció de l'ocell i la seua biologia, l'hàbitat i les amenaces i conservació.

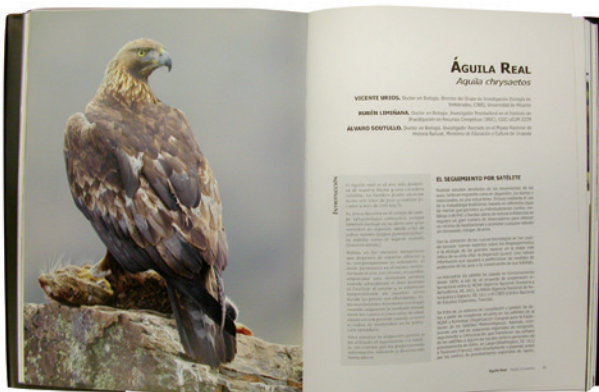
Ineludiblement en un llibre com aquest s'ha de parlar i es parla de la relació entre el món canviant de les

activitats humanes i els ocells. Des de les espècies que viuen en entorns altament humanitzats com les muntanyes mediterrànies de l'àguila cuabarrada, que acusa com poques altres els canvis accelerats en el seu entorn o les que habiten els ambients agrícoles cerealístics com el xoriguer petit, l'esparver cendrós o l'arpella pàl·lida, que tenen en la intensificació de l'agricultura la major amenaça. Però també hi trobem relacions en positiu com les que esmentàvem d'aquelles persones que dediquen el seu temps laboral o d'esbarjo a tenir cura dels rapinyaires, o els que han contribuït al retorn d'espècies a través de projectes de reintroducció com l'àguila pescadora a Andalusia o el voltor negre a Catalunya, per posar un parell d'exemples.

Per últim aquest llibre ens ha de servir també per marcar els punts del desconeixement que encara tenim sobre alguns aspectes, en especial d'aquelles espècies més discretes o bé les que tenen una distribució variant com el falcó mostatxut o l'aligot vesper. No tot està estudiat i no se sap tot sobre aquestes espècies i el desconeixement pot costar car en termes de conservació.

En podeu fer un tast a través d'aquesta pàgina web: www.ellibrodelasrapaces.es

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

ORYX esponsoritza la secció novetats bibliogràfiques

Canut, J., García-Ferré, D. & Afonso, I. 2011.

Manual de conservación y manejo del hábitat del Urogallo pirenaico

Dirección General del Medio Natural y Política Forestal, Ministerio de Medio Ambiente, Medio Rural y Marino. Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural. Serie manuales de gestión de especies amenazadas. Madrid.

Entre els diversos objectius que marca l'Estratègia per a la Conservació del gall fer pirinenc hi ha el d'elaborar el present manual, el qual es basa en les conclusions obtingudes en el seminari "Gestió forestal i maneig de l'hàbitat del gall fer pirinenc" celebrat a Boi l'abril de l'any 2007.

Tal com es va fer amb la sub-espècie cantàbrica del gall fer (*Tetrao urogallus cantabricus*), el 2011 es va publicar aquest manual de conservació i maneig de l'hàbitat per al gall fer dels Pirineus (*T. u. aquitanicus*). Es tracta d'un document tècnic que ha de servir com a base de la gestió, bàsicament forestal, però també en el disseny d'infraestructures, gestió cinegètica, etc., que es dugui a terme al territori on habita aquesta tetraonida.

No obstant aquest caràcter tècnic, aquesta obra conté una primera part descriptiva de l'espècie, on es tracta de manera general la seva biologia, el comportament, la distribució, etc. i, sobretot les característiques i evolució del seu hàbitat, tractades en un capítol a part. Aquí ja s'indiquen algunes de les línies a seguir en la gestió forestal adequada per al manteniment o millora de les poblacions de gall fer. En canvi, es troba a faltar una anàlisi de les causes del descens poblacional de l'espècie. Tot i que es descriuen al llarg de tot el llibre, potser caldria que en aquest apartat introductor es detallés clarament i de forma concisa quina és la importància relativa de cadascun dels factors d'amenaça i com influeixen o han influït en la situació i dinàmica actuals. A tall d'exemple, s'esmenten els impactes antròpics que han afectat negativament l'hàbitat del gall fer; són les grans deforestacions

històriques i, més concretament, les més intensives entre els anys 50 i 90 del segle passat, la regressió històrica del pi roig i del pi negre, i l'expansió de les fagedes pures. Cap d'aquests processos serveix per explicar la important regressió del gall fer en els darrers 20-30 anys (d'un 40% en el nombre de mascles), si més no al vessant sud dels Pirineus, ja que, o bé es tracta de dinàmiques que s'han revertit en els darrers anys o bé són processos poc significatius al vessant meridional de la serralada (com és el cas de l'expansió de les fagedes). Per tant, s'ha d'entendre que l'evolució actual de l'hàbitat del gall fer és positiva i no cal interferir-hi més que puntualment? Cal incidir més en altres processos (freqüentació a la muntanya, interaccions amb herbívors...) perquè tenen més pes en el descens poblacional actual? Aquesta informació que trobem a faltar és molt important, sobretot per als gestors que facin ús d'aquest manual, a l'hora de valorar la necessitat d'aplicar una mesura de gestió. Ha de servir per no caure en un hàbit molt estès en la gestió i protecció del patrimoni natural que és el "fer coses", sovint sense conèixer l'abast real d'aquella mesura, és a dir sense fer un balanç del cost (econòmic, alteració de l'hàbitat, etc.) i benefici real per a l'espècie en qüestió.

El segon apartat tracta l'objectiu inicial i principal de l'obra, és a dir, la gestió

de l'hàbitat, amb un èmfasi especial en la gestió forestal, però també força informació pel que fa a l'ordenació de l'activitat cinegètica i la interacció amb la resta de fauna salvatge (ungulats i carnívors). La informació que s'hi dóna és molt detallada, estructurada de manera que es poden veure quines són les actuacions necessàries segons l'objectiu concret que es vulgui assolir. També es recullen alguns exemples d'experiències recents dels dos vessants dels Pirineus i, molt important, s'indica quan alguna actuació està en fase experimental i cal aprofundir en conèixer quines són les seves conseqüències i efectivitat, com és el cas de les aclarides de sotabosc.

Finalment, hi ha un apartat d'annexos on es descriuen experiències concretes tant d'anàlisi com de gestió pràctica de l'hàbitat del gall fer. Totes elles són força interessants i donen una visió de les actuacions que es duen a terme per preservar aquesta espècie des del cas d'una estació d'esquí on s'analitza la seva incidència i l'aplicació d'algunes mesures mitigadores dels efectes negatius de la infraestructura i les activitats que s'hi duen a terme, fins a l'ús d'eines informàtiques per a l'anàlisi de la connectivitat de les poblacions de gall fer i la seva utilitat a l'hora de prioritzar sectors d'actuació o de preservació (aquest darrer annex és

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

potser l'apartat de tot el llibre adreçat a un lector més especialitzat en la matèria).

En resum, doncs, és una obra imprescindible per als gestors, tècnics i altres agents implicats en la gestió del medi forestal de muntanya, però alhora, gràcies als apartats introductoris, les dades força actualitzades, i la profusió d'imatges i il-

lustracions, la fan molt recomanable per a totes aquelles persones interessades en l'espècie i/o el medi natural en general. Cal valorar especialment l'estructuració del llibre, sobretot en l'apartat de gestió, que permet visualitzar clarament a quina finalitat concreta i quins efectes pot tenir cadascuna de les mesures de gestió que

es proposen. Finalment, és molt destacable, i hauria de ser un exemple, el treball conjunt d'experts i d'investigadors de tot l'àmbit de distribució del gall fer pirinenc que ha permès la realització d'aquest llibre.

ALBERT PETIT SALUDES

OBITUARI

Alberto Soria Martínez

El passat 3 d'agost va morir sobtadament a Barcelona el company i soci Alberto Soria Martínez, a l'edat de 57 anys. L'Alberto va formar part de la jove generació d'ornitòlegs que al principi dels anys 70 del segle XX es va formar al Museu de Zoologia de Barcelona a l'entorn de la figura d'en Salvador Filella de qui en va ser un fidel col·laborador.

L'Alberto va ser un dels primers i entusiastes anelladors, fundador del Grup *Merops* (que posteriorment va esdevenir el Grup Català d'Anellament). Tots els seus companys el recordem per la manera com va posar el seu enginy per facilitar el muntatge i desmuntatge de xarxes i altres mètodes de captura. Al taller mecànic de la seva empresa va fabricar els primers bastons tubulars d'alumini per posar les xarxes japoneses, una bona quantitat de ballestes amb xarxa per capturar ocells insectívors, així com diverses millores per a la pràctica de l'anellament.

El 1976, conjuntament amb l'Enric Carrera, va guanyar el primer premi del IV Concurs Sant Raimon de Penyafort del

Museu de Vilafranca del Penedès, per un estudi sobre la fenologia dels ocells de les salines de Cubelles (avui assecades). Espai, aquest, que va ser una autèntica escola d'ornitologia de camp i on es varen realitzar una gran quantitat de sortides de camp dels cursos d'ornitologia organitzats per la llavors anomenada secció regional catalana de la SEO.

Quan va acabar la carrera d'Enginyeria Tècnica mecànica a la UPC, l'Alberto va deixar la intensa activitat ornitològica per dedicar-se plenament a la seva vida familiar i professional treballant, amb el seu personal caràcter entusiasta i abnegat com a director tècnic d'una empresa familiar de serralleria. Malgrat això, mai no va deixar d'estar en actiu, ja que ane-

L'Alberto Soria (esquerra) junt amb Lluís Colom, Jordi Sargatal i l'Enric Carrera en una jornada d'anellament als Aiguamolls de l'Empordà. Anys 70)

llava passeriformes al jardí de casa seva a Valldoreix i estava al corrent tant de l'activitat ornitològica de l'ICO com de l'evolució de l'enciclopèdia "Handbook of the Birds of the World", obra de la qual era subscriptor i sempre hi havia mostrat una gran admiració.

Que t'acaronin els estels, Alberto!

ENRIC CARRERA GALLISSÀ

T'apropem a la natura

Consulta i compra en www.weboryx.com les nostres ofertes

A Oryx compartim la teva afició i t'ofereim el consell expert sobre l'extensa oferta d'**equipament per el naturalista**, sobre la millor selecció de **prismàtics i telescopis** per ornitologia i observació de fauna i sobre els més de 15.000 títols de **llibres d'història natural** que podràs sol·licitar mitjançant la nostre web.

Oryx: la tienda del amante de la naturaleza
 Balma 71 · 08007 · Barcelona
 T. +[34] 93 418 55 11 · F. +[34] 93 418 81 17

AGENDA

Seguiment docells comuns a Catalunya (SOCC)

El primer cens de primavera es pot fer qualsevol dia entre el 15 d'abril i el 15 de maig i el segon es pot fer entre el 15 de maig i el 15 de juny. Recorda que és molt important fer els dos censos per aconseguir dades comparables. És convenient deixar dues setmanes entre els dos censos. Per a més informació consulteu: www.ornitologia.org/ca/quefem/monitoratge/seguiment/socc/

Cursos i sortides

Sortida al Delta de l'Ebre

Dates: 23 i 24 de març

Lloc: Trobada a les 8h a Poblenou del Delta. Desplaçaments amb cotxes particulars a diferents punts del Delta.

Destinatari: persones ja iniciades en el coneixement dels ocells, per exemple que hagin fet prèviament algun dels cursos de l'ICO (Flash, Anellament, Intro o ID.).

Més informació:
secretaria@ornitologia.org

Xerrada informativa-formativa per participar a l'Atles dels Ocells Nidificants a Barcelona

Divendres 01/03/2013 (de 18:30 a 20:00 a la Fàbrica del Sòl: pg Salvat Papasseit,1).

Per a més informació:
93 256 44 30
lafabricadelsol@bcn.cat

Bioblitz BCN 2013

Activitats diverses de descoberta dels valors naturals de la ciutat de Barcelona.

Dissabte 20/04/2013 (tot el dia al Parc del Laberint d'Horta)

Per més informació:
ico@orenetes.cat
93 458 78 93

Marató ornitològica a Barcelona

Activitat organitzada en el marc de l'Atles dels ocells nidificants a Barcelona i la Bioblitz BCN 2013 20 i 21/04/2013

Per a més informació:
ico@orenetes.cat
93 458 78 93

FORMULARI DE SUBSCRIPCIÓ PER AL 2013. Vull fer-me soci de l'ICO per al 2013 per la qual cosa rebré: Revista Catalana d'Ornitologia, l'Anuari d'Ornitologia i l'Abellerol. Si us plau afegiu les meves dades al directori de subscriptors.

Tipus de quota¹ Familiar (52,5 €) Nom de la parella _____

Individual (35 €) Reduïda² (17,5 €) Europa, individual (42 €)

Nom i cognoms _____

Adreça _____ Ciutat _____

Codi postal _____ Tel. _____ Correu electrònic _____

Domiciliació bancària En/Na: _____

Autoritzo el Banc/Caixa: _____

Entitat Agència Control Número de compte

domiciliat a _____ carrer/plaça _____

perquè carregui en aquest compte bancari del qual sóc titular l'import de les quotes anuals que em pertoquin com a soci subscriptor de l'Institut Català d'Ornitologia.

Signatura: _____

_____ a _____ de _____ de 201_____

¹Tots els socis amb domiciliació bancària tindran un 10% de descompte. ²La modalitat de quota reduïda inclou els menors de 19 anys, estudiants fins a 23 anys, pensionistes i aturats. En cada cas cal justificar convenientment aquesta situació.

